

ΠΡΟΛΕΓΟΜΕΝΑ.

Η ἠθικὴ Ἐπιστήμη εἶναι ἀναμφιβόλως ἡ πλέον ωφέλιμος καὶ ἀναγκαία εἰς τὸν ἄνθρωπον, διότι διδάσκει αὐτὸν πῶς νὰ κυβερνᾷ τὰ πάθη αὐτοῦ καὶ νὰ κακονίζῃ τὰς πράξεις του, διὰ τὴν διάγῃ τιμίως καὶ εὐδαιμόνως τὴν παροῦσαν ζωὴν, καὶ νὰ ἔχῃ ἐλπίδας ἀγαθᾶς περὶ τῆς μελλούσης· ἀλλὰ δὲν ἔκαμε προόδους μεγάλας, ὡς ἔπρεπε, καὶ μάλιστα τὸ πρακτικὸν μέρος αὐτῆς. Πολλὰ μὲν ὑπῆρξαν, καὶ ἔτι ὑπάρχουσι, τὰ ἐμπόδια· τὰ γενικώτερα δὲ καὶ περιεκτικώτερα τῶν ἄλλων εἶναι, ὡς φαίνεται, τὰ ἀκόλουθα δύο.

Πρῶτον ἐμπόδιον ὑπῆρξεν ἡ ἐξ ἀρχῆς ἀμάθεια καὶ ἀπειρία τῶν ἀνθρώπων. Γεννηθέντες διὰ τὴν ζωὴν βίον κοινωνικόν, καὶ θεσιασμένοι ὑπὸ τῆς φυσικῆς ἀδυναμίας νὰ ζητῶσι τὴν παρ' ἄλλων βοήθειαν, συνηθοποίησαν, καὶ βαθμηδὸν συνεκρότησαν κώμας, πόλεις, ἡγεμονίας, καὶ βασιλείας· συνηθοποίησαν ὅμως ἐξ ἀρχῆς νήπιοι κατὰ τὰς δυνάμεις τῆς ψυχῆς, ἀμαθεῖς καὶ ἀπειροὶ τῶν κοινωνικῶν πραγμάτων, ἐστερημένοι νόμων σοφῶν, καὶ πεπλανημένοι εἰς τὰς περὶ Θεοῦ ιδέας. Ἐντεῦθεν ἔμελλον κατὰ φυσικὸν λόγον νὰ προέλθωσι πολλαὶ καὶ μεγάλαι ἀπάται, ἔθνη καὶ ἥθη θάρβαρα, παράλογα, καὶ ἐναντία εἰς τὸν σκοπὸν τοῦ κοινωνικοῦ βίου. Τὰ ἥθη ταῦτα καὶ αἱ ἀπάται ῥιζωθεῖσαι τῷ χρόνῳ, καὶ ἐνδυναμωθείσαι διὰ τῆς μακρῆς συνηθείας, διέμενον ἀπὸ γενεᾶς εἰς γενεάν ἀναπόσπαστοι, ἢ τοῦλάχιστον πάνυ δύσκολοι νὰ ἐκρίζωθωσι.

Τὰ ἠθικὰ ἀρρώσθηματά δὲν εἶναι τόσον αἰσθητά, καθὼς τὰ σωματικά, καὶ τοι χειρότερα τούτων ὄντα καὶ μᾶλλον ἐπικίνδυνα. Ὁ ἄνθρωπος φύσει ζητεῖ νὰ φυλάττῃ καὶ νὰ βελτιοῖ τὴν σωματικὴν αὐτοῦ ὑπαρξίν· εἶναι πάντοτε καὶ πανταχοῦ περιεστοιχισμένος ὑπὸ φυσικῶν αἰτιῶν ἀδιαλείπτως ἐνεργουσῶν ἐπ' αὐτόν· ἔχει αἰσθήσεις ἐξωτερικάς, αἵτινες γνωστοποιοῦσιν εἰς αὐτὸν τὸ παραμικρότερον ἐναντίον· εὐθὺς λοιπὸν αἰσθάνεται πᾶν φυσικὸν κακόν, καὶ ζητεῖ τὴν ἀποφυγὴν ἢ τὴν θεραπείαν αὐτοῦ. Τα ἠθικὰ ὅμως ἀρρώσθηματά εἶναι ἀνεπαίσθητα, καὶ, τὸ χειρότερον, ἐπέρχονται πάντοτε μετ' αἰσθήματα ἀπατηλῆς ἡδονῆς· ὅθεν ὁ ἄνθρωπος δυστυχεῖ καὶ πάσχει, χωρὶς νὰ γνωρίζῃ τὴν ἀληθινὴν αἰτίαν, διὰ τὴν ἐξαλείψῃ αὐτήν. Ἐντεῦθεν πολλὰ ἥθη καὶ ἔθνη εἰσαχθέντα εἰς πόλεις καὶ ἔθνη ἄνευ ὑποψίας βλάβης, κατεστάθησαν μετὰ καιρὸν ὀλέθρια.